

На основу члана 20. Закона о основној школи ("Службени гласник РС", бр. 50/92, 53/93 - др. закон, 67/93 - др. закон, 48/94 - др. закон, 66/94 - УС, 22/02, 62/03 - др. закон, 64/03 - др. закон, 79/05 - др. закон и 101/05 - др. закон) и члана 17. став 4. и члана 24. Закона о Влади ("Службени гласник РС", бр. 55/05, 71/05 - исправка и 101/07),
Министар просвете доноси

Правилник о наставном плану и програму предмета Грађанско васпитање за осми разред основне школе

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС - Просветни гласник", бр. 6/2008 од 9.6.2008. године.

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм наставног предмета Грађанско васпитање за осми разред основне школе. Предмет из става 1. овог члана остварује се као изборни предмет.

Члан 2.

Број часова наставе предмета Грађанско васпитање остварује се са по једним часом недељно, односно са 34 часа годишње.

Члан 3.

План и програм наставе предмета Грађанско васпитање део је прописаног плана и програма за основну школу. Наставни програм предмета из става 1. овог члана одштампан је уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 4.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Просветном гласнику".

Број 110-00-136/2008-11

У Београду, 12. маја 2008. године

Министар
др Зоран Лончар, с.р.

НАСТАВНИ ПРОГРАМ

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

ЦИЉ ПРЕДМЕТА

Циљ предмета је да ученици стекну знања, формирају ставове, развију вештине и усвоје вредности које су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

ЗАДАЦИ:

- разумевање концепта универзалности права детета;
- стицање знања о узроцима различитог степена остварености права детета у савременом свету;
- подстицање развоја критичког односа према појавама злоупотребе права детета;
- упознавање са неопходним условима за остваривање најбољег интереса детета;
- упознавање са местом, улогом и значајем међународних организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце;
- упознавање са местом, улогом и значајем институција и организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце у Републици Србији;
- упознавање са националним законодавним оквиром чији је циљ заштита интереса деце;
- разумевање места, улоге и одговорности државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у једном друштву;
- идентификовање особина, знања и вештина код деце које су значајне за њихову активну улогу у унапређивању положаја деце у друштву;
- разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву;
- унапређивање вештина критичког разматрања информација добијених преко различитих медија;
- упознавање са улогом медија у креирању слике детета у друштву.

САДРЖАЈИ ПРОГРАМА

VIII разред основне школе

(изборни предмет)

(1 час недељно, 34 часа годишње)

1. УВОД (2 часа)

Поглед уназад - (1 час)

Подсећање на садржаје програма Грађанског васпитања за пети, шести и седми разред (права и одговорности на нивоу школе/локалне заједнице и друштва, активно учешће у животу школе/локалне заједнице и друштва).

Представљање циљева, задатака, садржаја и метода рада (1 час)

2. ДЕЦА У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ (18 часова)

Положај деце у савременом друштву (5 часова)

Положај детета у друштву - место, улога и одговорност државе, друштва, породице и детета;

Универзалност људских права и права детета, повезаност дечијих потреба са правима детета;

Чиниоци који утичу на оствареност дечијих права - економски развој, социјални и политички амбијент, традиција, култура и сл. Примери злоупотребе права детета - трговина децом, деца војници, дечија порнографија, злоупотреба дечијег рада, деца бескућници, насиље над децом и сл. Примери који показују начине којима се обезбеђују услови за остваривање најбољег интереса деце - једнаке могућности за све (у образовању, здравственој заштити и сл.), законска регулатива која забрањује телесно кажњавање деце, учешће деце у активностима које су од значаја за њих и друштво и сл.;

Међународне организације које се баве унапређивањем положаја деце и заштитом њихових интереса (1 час)

Улога и значај организација као што су Уницеф, Унеско, Међународни комитет Црвеног крста, Save the children и сл.;

Положај деце у Републици Србији (8 часова)

Анализа положаја деце у Републици Србији (примери успешне заштите интереса деце и примери из којих се види да заштита није остварена).

Институционални оквир - установе које се баве унапређивањем положаја деце и заштитом њихових интереса и одговарајућа законска регулатива у областима: социјалне заштите, безбедности, образовања, слободног времена, активног учешћа, запошљавања, заштите животне средине.

Националне и локалне организације које се баве питањима деце и организације у којима деца узимају учешће (Пријатељи деце Србије, Центар за права детета, Наша Србија, Црвени крст Србије и сл.).

Компетенције деце значајне за укључивање у активности које доприносе побољшању положаја деце у друштву (2 часа)

Особине, знања и вештине детета које су од значаја за преузимање активне улоге у друштву (осетљивост за проблеме других, добра информисаност, отвореност за нове идеје, тимски рад, иницијативност, самопоуздање, аргументовано изношење ставова и сл.).

Активности за унапређивање положаја деце у Републици Србији (2 часа)

Разматрање предлога ученика о могућим активностима друштва које би имале за циљ унапређење положаја деце у Републици Србији и упућивање иницијатива и одабраних предлога одговарајућим установама.

3. МЕДИЈИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ (11 часова)

Медији у савременом друштву (2 часа)

Место, улога и значај медија.

Разумевање и тумачење медијских порука (4 часа)

Медији као извор информација; злоупотреба информација, изобилје информација, селекција информација, веродостојност информација;

Утицај тачке гледишта на објективност информација.

Деца и медији (5 часова)

Улога медија у стварању слике о положају деце у једном друштву и начини на који се она приказују (деца као жртве, деца и образовање, деца и слободно време, деца са посебним потребама и сл.);

Учешће деце у медијима - могућности и начини;

Анализа одабраног домаћег медија (ТВ, радио, интернет, дневне или недељне новине и сл.) са циљем да се утврди како се у њему, колико често и на који начин, приказују деца;

Разматрање предлога ученика који имају за циљ садржајније, веродостојније и у већем обиму представљање деце и њихових проблема у анализираном медију.

4. ЗАВРШНИ ДЕО (3 часа)

Шта носим са собом (3 часа)

Размена ученичких искустава о активностима реализованим на часовима грађанског васпитања у току осмог разреда и целокупног другог циклуса. Процена корисности и употребљивости стечених знања и вештина за свакодневни живот.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА

Програм осмог разреда наставља развојни правац изборног наставног предмета Грађанско васпитање у другом циклусу основне школе са фокусом на положај детета у савременом друштву. Реализацијом програма овог изборног наставног предмета у петом, шестом и седмом разреду ученицима је пружена могућност да разумеју своје место и улогу у друштву и да се оснаже у томе да активно учествују у друштвеном животу заједница којима припадају. Та знања и искуства се овим програмом проширују, чиме се стварају услови да ученици још боље разумеју проблематику у вези са положајем деце, како на локалном тако и на глобалном нивоу. Сложени захтеви који произлазе из програма примерени су ученицима завршног разреда основне школе јер су они у стању да успешно анализирају узрочно-последичне везе, праве поређења, доносе закључке и имају критички однос према појавама у друштву.

За разумевање програмских садржаја неопходно је поћи од базичних појмова као што су потребе детета и права детета. Са овим појмовима, као и са Конвенцијом о правима детета ученици су се већ упознали. Међутим, потребно је још једном указати на те садржаје јер Конвенција, где се као четири основна принципа наводе недискриминација, најбољи интереси детета, право на живот и развој и партиципација, најбоље одражава циљ који се жели постићи у друштву када је у питању положај детета. Примери успешне заштите интереса деце и примери злоупотребе права детета у свету и Републици Србији пружају могућност да ученици стекну знања о узроцима различитог степена остварености права детета, али и да изграђују критички однос према негативним појавама.

Права детета су препознате потребе детета, а највећу одговорност и обавезу да се та права што доследније и свестраније остварују има држава која је потписала и ратификовала Конвенцију о правима детета. Држава са својим органима и надлежним службама гарантује да ће се та права и уживати. Зато је потребно да ученици разумеју значај и неопходност институционалног оквира, односно да се упознају са различитим установама (локалним, националним и међународним) и законском регулативом која је у вези са положајем детета у друштву. Ова тематика је изузетно сложена и зато је важно правилно одмерити обим чињеница и њихову функцију у наставном процесу. Како су закони и остала документа писана језиком који је ученицима далек и неразумљив, довољно је да се ученици упознају са њиховим постојањем, објашњују коју уређују и разлозима за њихово доношење. Република Србија је последњих година усвојила више стратешких докумената, закона и подзаконских аката против злостављања деце, експлоатације деце, трговине људима и дискриминације, као и документа о правима деце с инвалидитетом. Усвојени су и Посебни протокол о поступању полицијских службеника у заштити малолетних лица од злостављања и занемаривања, Посебни протокол за заштиту деце у установама социјалне заштите од злостављања и занемаривања, Посебни протокол за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама. Ова документа, а у припреми неких од њих учествовала су и деца са својим предлозима и примедбама, показују да држава Република Србија ствара услове за унапређење положаја деце и остварење њихових права.

Институционални оквир, иако важан, није довољан да обезбеди добар положај деце у једном друштву. Стога ученицима треба указати на значај који има тзв. социјални амбијент којим се стварају услови да оно што је прокламовано на државном нивоу буде и остварено, односно примењено. За стварање подстицајног социјалног амбијента од изузетне је важности да сви друштвени актери (породица, медији, организације цивилног друштва и сл.) својим деловањем доприносе заштити интереса детета и унапређењу његовог положаја.

Кроз реализацију програма ученици треба да створе јасну слику о сопственом месту и значају у активностима чији је циљ унапређивање положаја детета у друштву. Зато је неопходно да стекну потребна знања и вештине које ће им омогућити преузимање иницијативе у различитим активностима. Благовременим упознавањем са правима која им припадају самим рођењем и која им се гарантују Конвенцијом о правима детета, деца имају веће шансе да се развијају у одговорне особе које ће знати да поштују и туђа права и да се боре за што доследније остваривање својих. У складу са тим, програм предвиђа да ученици сами припремају предлоге могућих активности друштва којима се може унапредити положај деце у Републици Србији. Да ти ученички предлози не би остали само у оквиру одељења, могу се проследити одговарајућим установама, користећи технике и процедуре са којима су се ученици упознали у шестом разреду.

Обрађујући наставне садржаје из тематске целине која се бави медијима, ученици треба да схвате њихову улогу у савременом свету, а посебно у креирању слике детета у једном друштву и осетљивости тог друштва за поштовање дечијих права. Ученике треба упознати са чињеницом да медији имају моћ да се различите теме и проблеми учине видљивим и да се, захваљујући њиховом утицају, покрене решавање тих проблема. За анализу медија, која је предвиђена програмом, могу се изабрати и национални и локални медији. Како у Републици Србији постоји велики број локалних медија ученицима се може указати на предности при њиховој анализи (локални медији често поред општих садржаја обрађују и оне из локалне заједнице, који су ученицима ближи и разумљивији). На основу анализе могуће је припремити предлоге за садржајније и веродостојније представљање деце и њихових проблема, који се, затим, могу доставити тим медијима. Кроз такве активности ученици имају прилику да јачају своје вештине критичког разматрања информација, што је потребна вештина за живот у свету кога карактерише изобилје информација.

Начини и методе реализације програма су исти они који су већ коришћени у оквиру овог предмета. Кроз изборни наставни предмет Грађанско васпитање и даље се негује и развија процес сазнавања кроз активно учење, односно кроз пуну партиципацију ученика, учење од других и заједно са другима, као и учење за живот уз коришћење искуства ученика. У складу са развојним карактеристикама ученика осмог разреда све чешће се могу користити сложенији начини рада као што су дискусија, аргументовање, дебата, анализа случаја и поређење. Неки од садржаја посебно су погодни за рад у малим групама или паровима (нпр. тематски садржаји о установама и законској регулативи у Републици Србији у различитим областима, анализа медија и сл.).

Као и при реализацији претходних програма овог предмета, наставник је извор знања, организатор и водитељ ученичких активности, као и особа која даје повратну информацију. Ученици осмог разреда су у великој мери овладали начином рада који подразумева лични ангажман, сарадњу и активности ван учионице, тако да се наставља учење кроз партнерски однос између њих и наставника.

Током реализације програма треба имати у виду да се тиме завршава образовање из Грађанског васпитања у основној школи. Размена искустава ученика и евалуација наставе предмета у целини са становишта шта су научили и како процењују употребљивост стечених знања и вештина за свакодневни живот, предвиђени су за реализацију у завршном делу програма. Међутим, то није довољно, већ је потребно да се током свих часова врши повезивање и "умрежавање" кључних појмова Грађанског васпитања као што су права, слободе, одговорности, демократија, поштовање итд. са садржајем који се обрађује овим програмом. Циљ целокупног програма Грађанског васпитања у основној школи је да се код ученика постигну промене на нивоу знања, вештина, ставова, вредности као претпоставке за целовит развој личности и за успешан, одговоран и ангажован живот у савременом грађанском друштву у духу поштовања људских права и основних слобода.